

**"Shall I Weep on the Fifth Month?" (Zecharya 7:3):
A straightforward question and an Ambiguous response**

Rav Yair Kahn (yairkn@gmail.com)

1. Yerushalmi Tractate Yoma 1; 1

אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו

2. Letter from Rav Abraham Hacoen Kook

ב"ה יום י"ט לחדש תמוז תר"פ, שנה ראשונה לאחינו הנציב העליון של ארץ ישראל, מר אליעזר בן מנחם סיר הרברט סמואל יר"ה ... מכתבו היקר קבלתי, ורגשות ששונות בשועת ה' אשר הפליא לעשות עמנו, ביסוד גאולתנו במינויו העליון של אחינו השר הגדול שליט"א, מלאה את שמחת לבבי, בראותי כי גם זקני הדור מרגישים וחשים את אור הישועה, וזה הוא סימן יפה לבית ישראל ותחייתו. אמנם במה שנוגע לסגולת את בית מקדשנו החרב לעינינו בהר מרום הרים לתפארת לעיני כל הצומות, חושב אני כי עד אשר יכונן ה' וכאשר יאיר ה' לנו באור ישועתו הכוללת יהפכו הצומות כולם לששון ... העמים, אי אפשר לנו לבטל אותם ולשמחה ולמועדים טובים ואור הישועה הגמורה, ופאר משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו יבואו לנו, ע"י מה שלא נשכח את בית אלוהינו ואת אחיו כולם, כל עם ה' הנמצאים במצור, ונשתתף בצערם ויגונם על ידי צומי תעניתנו כמאז, ויחד עם זה נתאמץ לרומם בארצנו הקדושה, את קרן הקדש, ברוח טהור מלא אמונת אומן בדבר ה' הנאמן לעולם, ובהודות לה' על חסדו ואמתו.

3. Adresses of Rav Tzi Yehuda Kook Yom Yerushalayim 1968

אבל הצומות שנצטוונו ע"י הנביאים אין יד שיכולה לגעת. אנו נמצאים בתוך תהליך הסטורי של גאולת ישראל, וכל זמן שלא יקומו נביאים בישראל או סנהדרין גדולה הרואים את הדברים בשלמותם, אין לנו רשות לקצץ ולשנות דברים חלקיים. יש להבין שהצומות היום הם המשך של שורש הצער של העבר על חורבן בית המקדש, והדברים כואבים עד עצם היום הזה. צריך לראות את יד ה' במעשים שקרו לנו בימים אלה. יש לצום ולהתאבל על חורבן בית המקדש והגלות, ויחד עם זה לראות ולהכיר את אור הישועה שהולכת וזורחת בימינו

4. Abarbanel Zecharya chapter 7

למה שאלו בלבד על החדש החמישי ולא שאלו על השביעי והרביעי והיה כי הנה ראוי להם לשאול על ארבע צומות יחד לא על צום החדש החמישי בלבד, כל שכן שבתשובה נזכר הז' עם החמישי באומרו כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי והשיבם אם כן על מה שלא שאלו:

5. Bavli Tractate Rosh Hashana 18a

על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על אב מפני התענית על אלול מפני ראש השנה על תשרי מפני תקנת המועדות על כסליו מפני חנוכה ועל אדר מפני הפורים וכשהיה בית המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן. גמרא וליפקו נמי אתמוז וטבת דאמר רב חנא בר ביזנא אמר רב שמעון חסידא מאי דכתיב כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה ... אמר רב פפא הכי קאמר בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה יש שמד צום אין שמד ואין שלום רצו מתעניין רצו אין מתעניין אי הכי תשעה באב נמי אמר רב פפא שאני תשעה באב הואיל והוכפלו בו צרות דאמר מר בתשעה באב חרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר

6. Ramban Torat Ha'adam

פירוש יש שלום היינו בזמן שבית המקדש קיים יהיו לששון ולשמחה, אין שלום כגון בזמן חורבן ואין שמד במקום ידוע בישראל רצו רוב צבור ונסכמו שלא להתענות אין ב"ד מטריחין עליהם להתענות, לפיכך אין שלוחין יוצאין, רצו רוב צבור להתענות מתענין, ועכשיו כבר רצו ונהגו להתענות בהם וקבלום עליהם, לפיכך אסור ליחיד לפרוץ גדרן

7. Rambam's commentary on the Mishna tractate Rosh Hashana ch. 1

ובבית שני לא היו מתעניין לא עשירי בטבת ולא שבעה עשר בתמוז, אלא הרוצה יתענה או שלא יתענה ולפיכך לא היו יוצאין על טבת ועל תמוז ... והיו מתעניין תשעה באב אף על פי שהוא מסור לרצונם מפני שהוכפלו בו צרות כמו שיתבאר בתעניות

8. Rambam Laws of Fasts 5; 19

כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו.

9. Radak Zecharya 7; 3

האבכה - כי עדיין לא היו מאמינים בבנין הבית מפני האויבים שהשביתו את המלאכה כמה שנים ועתה אף על פי ששמעו כי היו בונים היו קטני אמנה ולא היו רוצים לעלות מבבל כי לא היו מאמינים שישלם בנין הבית ויעמד מפני הצרים אותם ושאלו אם יצומו בתשעה באב כמו שעשו שבעים שנה

10. Rambam Laws of Fasts ch. 1

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי. ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים

11. Rambam Laws of Fasts 5;1

יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'.

12. Bavli Tractate Pesachim 54; b

אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר

13. Bavli Tractate Taanit 30; 1

תנו רבנן כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב

14. Hiddushei Hagriz Laws of Fasts

דהנה באמת בט"ב נאמרו בו שני דינים חדא דין תענית ושנית נוהגים ביה דיני אבלות

15. Radak Zecharya 8; 29

ובתנאי שתאהבו האמת והשלום כמו שצויתי אתכם

16. Likutei Hagra

סיום ברכה שלישית (של ברכת המזון) בונה ירושלים אמן דכתיב ציון במשפט תפדה מצד הדין תפדה ולא מצד הרחמים. אולי יש חילוק בין בנין ירושלים לחזרת השכינה לירושלים, דדוקא ההשבה תהיה ברחמים אבל עצם הבנין יהיה מצד הדין (דרך חיים על הסידור)